

درگاه

اون بش کونده برنشر اولنود

۱۶ مایس ۳۳۷

نومرو : ۲۳

برنجی سنه : برنجی جلد

کتابخانه

جامع النظار

تورک ادبیاتی تاریخچه عائد وثیفه لر آراسنده بزده اڭ زباده اهمیتله تلقی ایدیلر ، تذکره لر در . اسکی شاعرلریمزک حیات و اثرلری حقهده معلومات آلابیلک ایچون ایلک نظرده یکنانه منبع ، یاخود مراجعتگاه سانیلان بو مجموعه لرک حقیقیتلری بیله معالاسف فکری تطمین ایدیهک تفصیلاتدن کاملاً محرومدیر . بلاغت قاعده لرله اسلوب عنعنه سنک زبونی اولان تذکره جیلریمز ، اسنی قید ایتدکری هر شاعر ایچون یازدقاری سطرلرده بونلرله ماموریت قنده لرین صابقتدن ، ویا هلم رتبهرلری سوبله مکدن - بعضاً بونی بیله قسماً احوال ایدیه لر - بشقه برشی - یامازلر . بوتون برقچ صیفه ایچنده هر شاعر حقهده نقل ایتدکری ایشته بوندن عبارتدر .

اسکی شاعرلریمز حیاتلریله ایضاح ایدیه مین تذکره لریمز ، بونلری اثرلریله ده بزه طایفه مامقده اصرار ایتشلردر . تذکره لرده ، هر اسمی کین شاعرک اثرلرندن چوق دفعه برقطه ، حق بر بیت کوسترمکله اکتفا ایدلشدر . حقهده معلومات ایدیهک ایستنبیلن شاعرلر معنوی شخصیتنه دائره هیچ برشی سوبله مین بو قدر آرزوونه ایله ناصیل بر حکم ویره چکندن انسان تردد ایدیه . بوندن طولای تذکره لر ، تورک ادبیاتی تاریخچه عائد وثیفه لر آراسنده اڭ زیاده اهمیتله تلقی ایدیلرینه رغبتیه اڭ زیاده اولانلردر [۱] واقعا بونلر آراسنده سمی ، لطیفی ، عاشق چلبی تذکره لر کی خصوصی برقیقی حائر [۱] بوکامثال اولوق اوزره رضا تذکره سندن نفی به عائد سطرلری نقل ایدیوروز :

« دبدبه اشمارله ولوله انداز طاس چرخ برین اولوب ولایت رومده ابتدا زبان تازه ایله اشعار بی همتایه سر آغاز ایدن ارض روی (ارض روی) عمر افندیدر . قصائد معانی پردازنده اولان هر معنا جانیه زیب لباس فاخر حسن ادا ایله لقاء المحبوب وغزلیات سحر سازنده اولان مضمون دافرب صورت فرخنده لقا ایله شفاء القلوبدر . طبع معجزه شمایی مجو وهزله مائل اولوب هزلیاتی ثبت و تحریر ایدوب « سهام قضا » دیو نام ویرمیشدر . بو اشعار رعنا زاده طبع بی همتا لیدر :

اوبورکن سیرایدن اول دربابی جامه خواب ایچره صانور تصویر یوسفدر یازلش بر کتاب ایچره

بیگ قرق آلتیده استانبولده قتل اولومیشدر . تذکره رضا ، ۱۳۱۶ ده استانبولده مطبوع

نسخه ، صفحه ۹۵

آردا ، نهره بر غروب

منیر توفیق

شو قارشی کویلردن برآز یوقارده
درد بانه قول صالمش اختیار « آردا » .
اوزاقدن خویلالی برقوال - سی
کی دو یولور ایلکله مری .
اونده صولرده سازقان برقچ دال ،
بریده هیچ سوک کلز برقو مسال
کونشک مکسبله فیزبلا نمانده ،
نهر قایلردن بیله آشمانده .

افنده آریرکن کونک ضیاسی
او ، ایچلی قلینده دودینی یاسی
آکلامتی ایتور برقچ فربادله .
شویانده بر بولجی آرزین بر آتله
آردینه باقاندن کچور صودن .
صولر هنوز قاتمیش کی اوقودن
بر افقه باقور ، بر کرینور ،

کونش آغیر آغیر نهره ایدور ...

۳۳۷ ، مارت ، غربی ترکیا

امین رحیم

نباتات ایله حیوانات برلرلرندن فرقلانمیشده باشلا دیقه
حیات ایکی سلسله به جاتا ایلندی . آرتق اوله برلکده
اولارق ایقادی وظیفه ایدن افومله بوسابهده برلرلرندن
آیریلش اولدیلر . حال ایتدایسند ایکن آلدینی مواد
انقلابیه بی هان صرف ایدن حیات تکامل ایدنجو صرف
ایکدن زیاده اعمال وادخار ایتکله باشلادی . فقط
عینی حیاتک مبدایه منتهای تکاملی تدقیق ایدیهک
اولورسه دائماً تدریجی برداخار ایله آتی بر صرفدن
عبارت مضاعف برسعیده بولوندینی کوریلور .

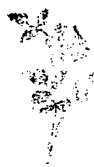
بومک ایچوندک طوبولادیقنی دفعه بوشالتمه
محور اولان حیات دائماً فضله قدرت جمع ایتکله
باقمیشدر . بومله یامعاسه کندی معینیت و ایمارلرینه
تابع اولان ماده اوزرینه ناصیل مؤثر برهله یابیهق؟
وناصیل اونی کندی آمال و مقاصدینه اماله ایتکله
موفق اولاجقدی ؟ البته اوندن آلدینی قدرلری
طوبلاق سایه سنده درکه منتخب استقامتلرده ودها
بویوک برافقندارله یته اولنک اوزرینه یکنانه چکدر .

مترجی

دارالفنون روحیات معنوی

مابعدی وار

مصطفی شکیب

کورولیورکه شعور وماده یکدیگرندن اساساً
فرقی وحقی ضد اشکال موجودیتدر ؟ وبو سبدین
بربرلریله عماً قایناشامایهرق علی کل حال اداره مصالحت
صورتیه یاشامقده درلر . چونکه ماده بر ضرورت
وبر ایجاب ایسه شعور ، برحریتدر . بونلر بربرلرینه
ضداوقله برابر حیات آره لرین باریشدیرمه نک واسطه
سنی بامشدر . بواضاف ، حیاتک ماده یعنی ضرورت
ایچنه کیره رک اونی کندی حریت ومنفعتیه سبوق
ایتمه لاولاشدر . حیات ، اگر بوکاموفق اولاماسه بیدی
یاشاماسنه امکان قالا به جقدی . بجا حیات ، ماده به
نصل کیردی ؟ بر آن مسعود فرض ایدیکزکه بو
دقیقه ده ماده نک هرهانکی برنقطه سی برآز کوشه مش
والاستیقیمت کسب ایتش اولسون ؟ وشعور دخی
فرصندن بالاستفاده بوکوشه مش ماده نک ایچنه کیره رک
اوراده برلشیه یرمش بولونسون . بالعلیح بویه دار
بر یره کیره ییامک ایچون اولامکن اولدینی قدر
کوچولوب طولانماسی لازم کله چک ؟ فقط بر کره
برلشدکن صوکر باطلیح کیتدکله ییایهرق ساحه سنی
کیتشله چک وهرشیقی الله ایتکله چالیشه جقدر ؟ چونکه
زمانی تصرف ایدیه ییلدیکی کی احتوا ایتدیکی اولک
جزئی غیر معینیت یعنی حریت مرور زمانله انضمام
وتراکم ایدیه کونک برنده ایسته نیک کی قدر
کیتشله به چکدر .

بو نتیجه یی باشقه و اقصائی تعقیب ایدیه رک دها
قطعیله آکلا به ییلر :

برذی حیاتک ماده ایچنده نه صورتله حرکت
مقدور اولدینی آراق ایتدورسقی ، شعورده اولدینی
کی ، عینی امرک قولانیه یعنی کوره چکدر . یعنی حیات ،
ماده بی کندی استفاده سته منقاد قیلمتی ایچون باروته
مشابه وانتهال ایتسی برقویا بجه انتظار ایدن بعض مواد
انقلابیه بی استعمال ایتکده در . معلومدرکه بومواد انقلابیه
مأثت قاربون وششمی احتوا ایدن اغدیده در . بو
غدارلده حرکت انقلاب ایتکله مهیا مهم بر قدرت
مکینه طولانمیشدر . ب قدرت دخی نباتات دارفندن
تدریجی برصورتده کونشدن آلیشدر . مثلاً نباتله
تغدی ایدن بر حیوان ویاخود آکل النبات بر حیوانله
تغدی ایدن بر آکل اللحم بدلرینه بر قدرت انقلابیه
کچیرمکدن باشقه برشی یامش اولیورلر . دیمکله
حیات ، مختلف واسطه لرله قدرت شمسیه بی ادخار
ایتمک صورتیه ایسته دیکی حرکتلری یایایله چک
انقلابی بر قدرت عاملیدر . بومک ایچون حیاتک حرکتی ؛
بندیه محوس اولان قدرت شمسیه به حریت بخش
ایتمکدن عبارت اولیور وحرکتک منتخب استقامتمده
انقلاب ایچون دخی بدنک تهیکلرندن برینه دوقونقی
ویا برقیغیلیم یاغلاشدیرمق کفایت ایدیور . ایلک
ذوی الحیاتک حیات نباتی ایله حیات حیوانی آراسنده
صالافاسنک سببی حیاتک باشلانمیشده بر طرفدن
مواد انقلابیه یاپارکن عینی زمانده بونلری حرکتلرده
استعمال ایتکله مجبور اوله سنده آراما لیدر . فقط

ادبیات تاریخی ترجمه حال مجموعه سی عداغه دیکم
تقدیرده «جامع النظائر» ی تورک ادبیاتی تاریخی
چوق قیمتی برجوی تاق ایدیه بیلیر. بر دور ادبیاتی
خطوه خطوه اوززنده تعقیب ایتدیکن «جامع النظائر»
بزی ادبیاتک ایلک دورلری حقده تخمیندن فضله
تنویر ایتکده در. یونس امره دن، حتی اوندن ده
اول بقیه ن تورک شاعرلرندن باشلاپارق ادبیاتک
انکشاف و تکامل زمانلریه قدر یازلش بر چوق
اثرلری، بو کتابله اوکوزده بولوپوز. تذکره جیلرک
امانه معروض قالمش بر چوق شاعری ینه بوراده
یازیلرله طائیوروز. بو صورتله «جامع النظائر» ده
ایکیز آلتش شاعرک معنوی شخصیتلرله قارشیلار
شوروزکه هر یسی تورک ادبیاتی تاریخده برر قدمه
تکیل ایتیلر در.

«جامع النظائر» ی عنوانله دوغریدن دوغری به
بر نظیره لر مجموعه سی عداغه یاکاشدر. مؤلفک
مقدمه ده سوله دیک کی اولا هر شاعرک شعرلری
قید ایدلرکن سوکرا، بونلرک نظیره لر حروف
تهجی صیره سیله یازلش، کتاب باشدن آشانیه بو
ترتیب اوزره تنظیم ایلدر.

«جامع النظائر» ک الک شایان دقت خصوصیتی،
خلق شاعرلرک اثرلری ده محتوی اولماسیدر.
شباد حزه، یونس امره، قیغوز آبدال کی
اثرلری ادبی ماهیتندن زیاده دینی قیمتله آنیلان
متنوص خلق شاعرلری ده حاجی کال، کتانبه بر
برمش، بو صورتله اولک شمولی، حدودینی
کنشله مک ایسته مشدر. واقعا بونلرک، یونس امره دن
ماعداسنک اثرلری، جامع النظائر ده چوق مدود
وبعضینک بالکنز برده ندر. فقط، نه اولورسه اولسون
مؤلفک، زماننده باشایان هر نوع ادبی محمولاره
قیمت و بره درک، کتانبه خلق ادبیاتندن ده نمونه لر
ادخال ایلش اولماسی، حاجی کالک اووقتیکی ادبیات
تلفیقی خارچنده سربست دوشونوشنه و ذوقندن
بشقه رهبر طایعاش اولدینه عطف ایدیه بیلیر.

«جامع النظائر» ادبیات مورخی ایچون کنیش
بر تدقیق ساحه سیدر. ادبیاتک ماضی سیله مشغول
اولاچلر بونک صحیفه لر اوززنده اوزون اوزون
چالیشوب دوشونمکه مجبور اولاچلر در.

۱۲ کانون اول ۱۳۳۶ محمد مهال

«اکردیرل حاجی کالک طغوز یوز اون سکیزده
اکال ایتدیکی، نسخه یکانه سی یازیده عمومی
کتبخانه ده موجود، جامع النظائر نمانده کی اثری
ایلک ادوار ادبیه مزه عائد بر چوقلری مجهول ایکی
یوز آلتش آتی شاعرک بکرمی طغوز بیک درت
یوز آلتش بر یانی حاویدرکه بو ایتبارله نظیره
عد اولنه بیلیر. بو کتاب مورخ ادبی ایچون کونلرینه
حق آیلرجه تدقیق شایندر.

تورک ادبیاتی تاریخده اصول، بیلکی مجموعه سی،

صافی ۱ صحیفه ۳۹

بوراده قید ایدلرکنه کوره طغوز یوز اون سکیزده
اکال ایدلرکنی اوکرنلرکن سوکرا مؤلفک، یازید
ثانی زماننده باشامش ویاووز سلطان سلیم دورینی
ادراک ایتش اولدینی آکلاشیلیر.

«جامع النظائر» ک محتویاتی حقده، کتانبک
مقدمه سنده مؤلف باللات شو تفصیلاتی وریور:
«... امدی ای اهل عرفان چوق سوز بو
عمله بن فقیه دکدی. بو ذکر اولنسان شعرلک
نرخ اول دیوانله نظر ایدوب هر یسک درمکنون
کی کتابلرن کوروب رضی الله تعالی عنکم دیوب
الفاظ و عباراتلرن اوزموز تسلیم قیلدق. پس ایله
اولسه هر یسک دیوانلر ده نیجه یادکارندن بره قدر
ایتن ضبط ایدوب بر آراه جمع ایدوب مرتبه سی
مرتبه سی اوزرته یازدم. حروف تهجی اوزره
نظیره لرلن الحق سالیانه مدت بوکا جلدیلغ و جید
یو دریغ ایدوب الحمد لله ظهوره کتوردم. واسن
جامع النظائر قودم. درنیوز طفسان آتی ورق برله
مجله برکتب ایلدم. وایچی بکرمی طغوز بیک درنیوز
آلتش بر بیت برله ملو قلدیم. و بو جمعیته ایکی یوز
اوتوز ایکی قسیده در و بو قسیده لرک اوتوز اوچی
توحیددر و اون شی نعتدر و دخی اون اکیسی
ترجیم بنددر و دردی مرشددر و اکیسی فلکنامه در
و دخی اوتوز درت مریددر. و طغوز غمیددر و بر
مسیددر و اون اوچی مستزاددر و دردی بحر طویلدر
و اکیسی مشیردر. اون اوچی مناجاتدر و اکی بیک
سکیز یوز اوتوز اکی غزلدر و بونلرک کی موشدر
و کی مقتدر و کی مام و کی معما و کی الیهیات
و کی حسدات و کی دخی هر لایدر. و دخی بو جمعیته که
واردر اکی یوز آلتش شاعرک کالمیلریدر. امدی
غزلر اشو ضیف تحیف مؤلف حاجی کالک بو کتاب
ایچنده ایات و اشعار ده واردر حقن اوقوب راست
کلک اولور سکیز آکا بر خیر دعا احسان ایدیه سز...»
مقدمه سندن نقل ایتدیکن شوسطرلر آکلاشیورکه
«جامع النظائر» مهم برر کادینه در. اکال تاریخیه
قدر کان بوتون تورک شاعرلرک اثرلرندن بر چوق
نونه یی احتوا ایدن «جامع النظائر» بو گونه قدر
لایق اولدینی اهمیتله تدقیق ایدلیمیدر. یالکنز قواد
وطاهر بکر اسمی اوزرینه نظر دقتی جلب ایتکله
اکتفا ایتلر. [۶۱]

[۶۱] جامع النظائر حقده مختلف اثرلر ده شو
سطرلر ده تصادف ایدیوروز: «حاجی کالک، حتی
تذکره لر ده بیله آدلی ذکر ایدلرکن الک اسک
آناطولی شاعرلرک ده آثارینی معنوی مشهور
جامع النظائر ده...»

تورک ادبیاتده ایلک متصرفان، صحیفه ۲۶۴
«۲۶۸ عثمانی شاعرلک بکرمی طغوز بیک
درنیوز آلتش بر ییتی جامع قیمتی برتری واردر که
بعضیلرینه یازدینی نظائر ده مختوبدر. تاریخ ادبیات
عثمانیه ایچون فوق العاده مهم برتردر.»

عثمانی مؤلفلری، ایکنجی جلد، صحیفه ۱۳۶

اولانر موجود ایسه ده عددلری چوق آذر [۱]
تورک ادبیاتی تاریخی تذکره لرک نقصان اولان
شهادته استناد ایدره ک تتبع ایلک مان هیچ قابل
ذکادر. بونک ایچون ادبیات تاریخی سوز ایتک
ایسترن ده بر چوق وثیقه لرله برابر حق دوغریدن
دوغریه ادبیات تاریخیه عائد اولیان منبعلر ده
مراجعت مجبور ایتدیه [۲].

بو وثیقه لرلن بر قسقی عثمانیلرلن اولکی تورک
ادبیاتی حقده بزی ایضا ایدیه بیلجکدر. دیگر
قسی ایسه عثمانی سلطاننک تأسسندن سوکرا کی
ادبیات حقده مهم منبعلدر. بونلرک عثمانیلرک ایلک
دورلرک کی تورک ادبیات عائد نمونه لر حافی اولش
اعتبارله چوق قیمتی برده نسی وارک، بو اثر ادبیات
عالمزک سوک زمانله قدر معاوی دکدی.

قیمتی تبعلرله تورک ادبیاتی تاریخیه ک مظلم
دورلرک تنویر ایدن کوبرلی زاده قواد بلک اوندن،
بزی سکیز سنه اول خبردار ایتدی.
«جامع النظائر» عنوانله بونک بر جلد تشکیل
ایدن بو اثرک یکانه نسخه سی یازید کتبخانه سنده در [۳]
«جامع النظائر» ک مؤلفی اکردیرل حاجی کال
نامنده برزاددر. بروسل طاهر بک، مؤلف حقده
«قدمای شعران فاضل برزات اولوب بعض قرآنیه
کوره اکردیرل اولماسی مأمولدر» دیور. [۴]
ترجمه حال حقده هنوز ده زیاده معلومات ایدیه مدیکم
حاجی کالک فی الحقیقه کندی اثرینه دوج ایتدیکی
نظیره لر و ارک، بونلرک اولک دوغریدن دوغری به
شعر ایله اشتغالیه حکم ایدیه بیلیر.

«جامع النظائر» ک نه ایتدیه مؤلف طرفندن
اشارت ایدلن اثرک انامی تاریخی وار. کتانبک

[۱] شمدیه قدر، مطبوع و غیر مطبوع
یکرمی درت تذکره کوره بیلیم. بلکه اوقویامدییم
دیگر بعضی تذکره لر ده واردر. بونلرک چوغنک
یوقاریده سوله دکاریم قدر شامل برامیق موضوع
بحث اولاماز. آنجی کوچولر بر قسمنک - بر دور
ادبیاتک غیر کافی وثیقه سی عدا ایدیه جک درجه ده -
نسبی بر قیق واردر.

[۲] کوبرلی زاده قواد بک، غرب منبعلرله
تذکره لرلن سوکرا تورک ادبیاتی تاریخی تتبع ایتک
ایسته یلر ایچون مراجعت ایدیه بیلجک اثرلر. شوله
تعداد ایدیور: دیوان لغات تورک، کشف الظنون، خواجه
تاریخی، کتبه الاخبار، نعمایا، جودت، عطاء، همامه تاریخی،
حدیقه الجوامع، شقایق و زلیلری، فریدون بک
منشأقی، مناقب هنروران، تذکره الخطاطین، کادینه
ریاض عرفان، آماسیه تاریخی، خط و خطاطان،
اولیا چلی سیاحتنامه سی، موضوعات الاولم، بحر -
المعارف الخ....

تورک ادبیاتی تاریخیه اصول، بیلکی
مجموعه سی، صافی ۱ صحیفه ۳۸، ۳۹

[۳] یازید کتبخانه سی، نومرو ۵۷۸۲

[۴] عثمانی مؤلفلری، ایکنجی جلد، صحیفه ۱۳۶